

A transznemű emberek társadalmi kirekesztettsége Magyarországon

Az LMBT Kutatás 2010 eredményei alapján

LMBT
KUTATÁS
2 0 1 0

HÁTTÉR
TÁRSASÁG

A transznemű emberek társadalmi kirekesz- tettsége Magyarországon

Az LMBT Kutatás 2010 eredményei alapján

Szerző: Karsay Dodó

A kutatócsoport tagjai:

Dombos Tamás

Mocsonaki László

Dr. P. Tóth Tamás

Dr. Takács Judit

Szakmailag ellenőrizte: Dombos Tamás

Kiadványterv és tördelés: www.artspublic.com

Köszönjük a segítséget a kutatásban és a kiadvány összeállításában közreműködő LMBTQI aktivistáknak, csoportoknak és szervezeteknek.

A kiadvány megjelenését az ILGA-Europe Human Rights Violations Documentation Fund programja támogatta. A jelen dokumentumban kifejtett vélemények nem feltétlen tükrözik az ILGA-Europe álláspontját.

Hátter Társaság
1132 Budapest, Csanády u. 4/B
Telefon: (1) 238 0046
Fax: (1) 799 8418
hatter@hatter.hu
www.hatter.hu

Hátter Társaság 2015

ISBN 978-963-88045-4-9

Tartalomjegyzék

Áttekintés

A kutatás módszertana

Transz státusszal kapcsolatos adatok

A transz emberek jogaival kapcsolatos attitűdök

Diszkrimináció és erőszak

Iskola

Munkahely

Egészségügy

Ajánlások

A Háttér Társaság és az MTA Szociológiai Kutatóintézete 2010-ben „Az LMBT emberek társadalmi kirekesztettsége 2010” címmel folytatott kutatást leszbikus, meleg, biszexuális és transznemű (LMBT) emberek társadalmi helyzetéről és tapasztalatairól. A kutatásban 17 külön tematikus blokk foglalkozott az LMBT emberek által tapasztalt diszkrimináció különböző színtereivel. A kutatásban 166 transz/transz személy vett részt.

Az első ilyen jellegű kutatás 2007-ben lezajlott, akkor 1122 válaszadót sikerült a kutatásba bevonni. 2010-re igény mutatkozott az az időbeli változások megvizsgálására, valamint részletesebb adatok gyűjtésére a korábbi kérdőívben nem, vagy nem kellő részletességgel szereplő témák kapcsán. A 2007-es kutatás alapján készült jelentés: <http://www.hatter.hu/kiadvanyaink/lmbtkutatas2007>

Főbb eredmények

Transz státusszal kapcsolatos adatok és attitűdök

- A transz válaszadók mindössze ötöde él teljes mértékben a választott neme szerint.
- Transz státuszukról a válaszadók leginkább anyjukkal és testvérükkel, illetve barátaikkal beszéltek.
- Elfogadó vagy pozitív reakciót barátaiktól [90%] és testvéreiktől [75%] kaptak leginkább.
- Sajátos diszkriminációs forma transz emberek esetében, hogy korábbi nevükön szólítják őket és nem vesznek tudomást átmenetükről: ez minden negyedik családban probléma.
- A transzszexuális válaszadók négyötöde szeretné a jövőben jogi nemét megváltoztatni.
- Műtéti beavatkozásokat jóval kevesebben szeretnék: a transzszexuális válaszadók leginkább a pénzhiány miatt [40%], egyéb transz válaszadók pedig azért, mert nem tartják fontosnak [71%].

A transz emberek jogaival kapcsolatos attitűdök

- A válaszadók döntő többsége [88%] szerint a transzszexualitást nem lenne szabad betegségnek tekinteni.
- A túlnyomó többség egyetértett abban, hogy a jogi nem elismerését nem lenne szabad kötelező orvosi beavatkozásokhoz kötni [87%].
- Jobban megoszlanak a vélemények arról, hogy a nemi megerősítő beavatkozásokat a társadalombiztosító fizesse-e: a transzszexuális válaszadók 91%, az egyéb transz személyek 63%, a nem transz LMB emberek csupán 54%-a támogatja ezt.

Diszkrimináció és erőszak

- A transz válaszadók több mint felét érte már hátrányos megkülönböztetés nemi identitásának kifejezése [55%] vagy szexuális irányultsága [56%] miatt.
- 59% tekint magára olyan csoport tagjaként, amelyet Magyarországon diszkrimináció ér.
- 26% vált már erőszakos cselekmény áldozatává, szemben a nem transz válaszadók 16%-ával. Ezek leggyakoribb formája a szóbeli zaklatás [93%] és erőszakkal fenyegetés [69%].
- A diszkriminációs [48%] és erőszakos esetek [70%] leggyakoribb színterei a közterek.
- A transz áldozatok jellemzően súlyosabb sérüléseket szenvedtek az erőszakos támadások során, mint a nem transz LMB emberek: háromnegyedük lelki megrázkódást [78%] és az áldozatok közel fele fizikai sérülést [45%].
- A diszkriminációs és erőszakos cselekmények jelentési aránya rendkívül alacsony: 9% és 11%. Legtöbben nem bíznak a hatóságokban, valamint félnek a következményektől.

Iskola

- Minden negyedik válaszadót ért már diszkrimináció oktatási intézményben [29%] - nem transz LMB emberek közt ez 18%.

- A válaszadók többsége [97%] a középiskolában tapasztalt diszkriminációt.
- Az iskolai hátrányos megkülönböztetés leggyakoribb formája a diákok által terjesztett pletykázkodás, a hazugságok terjesztése [84%], illetve a zaklatás vagy megalázás [75%].
- A diszkriminációt szenvedettek 41%-át tanár is zaklatta, illetve megalázta; minden tizedik áldozat tanár által elkövetett fizikai bántalmazásról is beszámolt.
 - Több mint kétszer olyan gyakran érte transz diákokat fizikai bántalmazás diáktársaik [47%] vagy tanáraik által [13%], mint a nem transz LMB embereket.
 - A diákok homofób vagy transzfób fellépése esetén a tanárok 52%-a semmit sem tett. 24%-uk kifejezetten a zaklató diákok pártját fogta.
 - A transzneműség témájával részletesen mindössze az iskolák 2%-ában foglalkoztak, említés szintjén 12%-ában.

Munkahely

- A kérdőív felvételekor a transz válaszadók kétszer akkora arányban voltak munkanélküliek [12%], mint LMB társaik [5%]. Tartós munkanélküliségről [több mint három hónap] a transz válaszadók 62%-a számolt be. Ez az arány a nem transz válaszadók körében csak 39% volt.
- Kétszer olyan valószínű, hogy egy transz személyt munkahelyi diszkrimináció ér [29%], mint egy nem transz LMB személyt [13%].
- Közel kétszer olyan gyakran számoltak be arról is transz munkavállalók arról, hogy nem vették fel [58%] vagy kirúgták őket [55%].
- Munkahelyi zaklatást munkatársaktól és felettesektől egyaránt tapasztaltak a válaszadók.
- A munkahelyi hátrányos megkülönböztetés leggyakoribb formája a pletykázkodás, vagy hazugságok terjesztése [80%].

gyakoribb formája a pletykázkodás, vagy hazugságok terjesztése [80%].

- A válaszadók transz előbújását valamivel kevésbé fogadták pozitívan a munkatársak [85%] és felettesek [81%], mint a teljes mintában az LMB emberek előbújását, de még így is több mint háromnegyedük támogató volt.
- LMB társaikhoz képest közel kétszer olyan gyakran fordult elő transz munkavállalókkal, hogy előbújásuk után munkatársaik [13% vs. 6%] vagy felettesük [16% vs. 10%] kifejezetten nem akart többet a témáról beszélni.

Egészségügy

- Minden tizedik válaszadót, összesen 11 transz személyt ért már hátrányos megkülönböztetés egészségügyi szolgáltatás igénybevétele során.
- Legtöbbször arról számoltak be, hogy az orvosok és nővérek oda nem illő kérdéseket tettek fel nekik [60%], őket hibáztatták a betegségükért [40%] vagy jobban odafigyeltek a higiéniára, például kesztyűt húztak [39%].
- A diszkriminációt szenvedett 11 személy közül senki sem tett panaszt.
- A transzszexuális válaszadók több mint fele legalább részben vállalja háziorvosa előtt transz státuszát – a többi transz személynél ez csak a válaszadók egynegyedére igaz.
- A transz válaszadók kétharmada [67%] gondolt már arra, hogy nehéz problémái megoldásaként öngyilkosságot kövessen el. A transz személynek negyedének [24%] öngyilkossági kísérlete is volt már.
- Jelentősen hozzájárul az öngyilkossági gondolatokhoz a támogató családi háttér hiánya, illetve a diszkrimináció és erőszak elszívása.

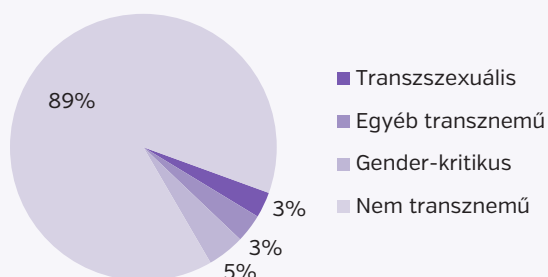
2 | A kutatás módszertana

A kutatás klasszikus közösségi minta felhasználásával készült, mely magas elemszáma ellenére sem rendelkezik egy statisztikailag reprezentatív minta érvényesítő erejével. A válaszadók toborzása több csatornán keresztül, többek között LMBT civilszervezetek, LMBT embereket megcélzó internetes oldalak (hírpályák, ismerkedős oldalak), LMBT médiatermékek, szórakozóhelyek és egyéb LMBT rendezvények (például a LIFT, Szimpozium Klub, Transvanilla találkozók) bevonásával történt. Az adatfelvétel 2010. szeptember 15. és november 30. között zajlott: elsősorban önkéntes internetes kérdőív formájában, azonban Budapesten, Debrecenben, Miskolcon, Pécsen és Szegeden 158 esetben személyes lekérdezésre is sor került. A közösségi mintavétel sajátosságaiból adódóan ugyanakkor feltételezhető, hogy az LMBT közösségi színtereken kevésbé jelen lévő, illetve LMBT-mivoltukat fokozottabb mértékben leplező embereket kisebb eséllyel sikerült elérni a felmérés során.

A kérdőívet több mint háromezren kezdték el kitölteni, ám a kitöltést teljesen csak 1628-an fejezték be. Az adattisztítás – azaz a nem az LMBT célcsoporthoz tartozó válaszadók és a nagyon hiányosan kitöltött kérdőívek kiszűrése – után 2755 válaszadóval számolhattunk, a válaszadók száma azonban a különböző tematikus blokkokban eltért egymástól, amely az internetes kitöltés során jelentkező lemorzsolódásból adódik. A kérdőívet összesen 166 transz/transznemű válaszadó töltötte ki.

Demográfiai adatok

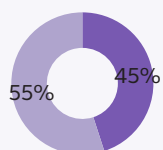
Transz státusz

A válaszadók 11%-a nem azonosult születéskori nemével. Ennek a csoportnak a fele, az összes válaszadó 6%-a transz/transznemű. További 5%-a a gender-kritikus kategóriába lett besorolva: náluk nem volt eltérés a születéskor meghatározott nem és a nemi identitás közt, mégsem azonosultak születéskori nemükkel. Ők kimaradtak a transz-specifikus elemzésből. A transz válaszadók fele transzszexuális, vagyis nemi identitása nem egyezik születéskor meghatározott nemével, illetve férfi vagy női kategóriába sorolja be magát. A transz válaszadók másik fele 'egyéb transz/transznemű': ők egyik nemhez sem vagy mindkét nemhez tartozóként, vagy „egyéb nemű-ként” határozták meg magukat.

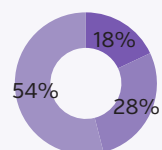
Transz státusz

■ transzszexuális ■ egyéb transzszexuális

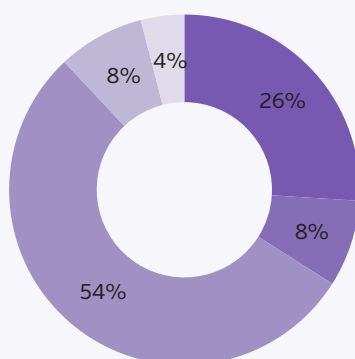
Nem

■ férfi ■ nő ■ egyéb

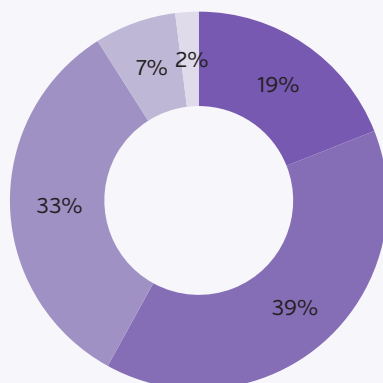
Szexuális irányultság

■ Biszexuális ■ Bizonytalan ■ Lesbikus/meleg
■ Heteroszexuális ■ Egyéb

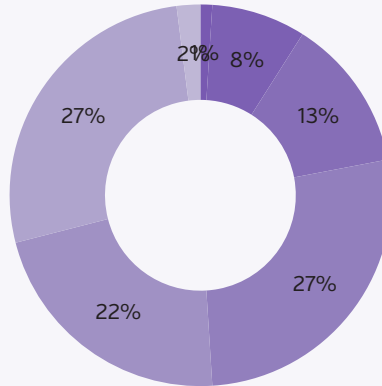
Kor

■ 20 alatt ■ 20-29 ■ 30-39 ■ 40-49 ■ 50 vagy fölötte

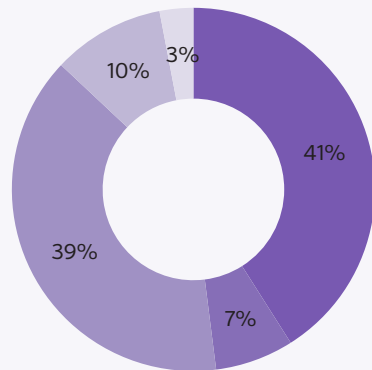
Legmagasabb iskolai végzettség

- Befejezetlen általános iskola
- Szakmunkásképző, szakiskola
- Felsőfokú szakképzés
- Tudományos (doktori) fokozat
- Általános iskola
- Középiskola
- Főiskola/egyetem

Lakóhely

- Budapest
- Budapest elővárosa
- Falu vagy község
- Egyéb
- Nagyváros vagy város

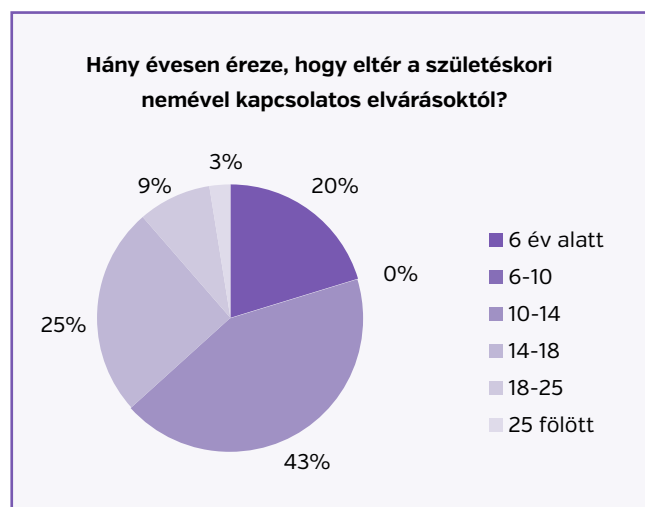
A válaszadók között egy országos reprezentatív mintához viszonyítva többen voltak a férfiak, a fiatalok, és a budapestiek. Ezek a jellegzetességek feltételezhetően összefüggésbe hozhatóak – például az internetes hozzáférést és a civilszervezetekkel való kapcsolattartást bizonyos mértékig adottnak tekintő – mintavételi eljárással.

Az iskolai végzettséget tekintve kisebb arányban találunk magasan képzett válaszadókat, mint a nem transz LMB mintában.

3 | Transz státusszal kapcsolatos adatok

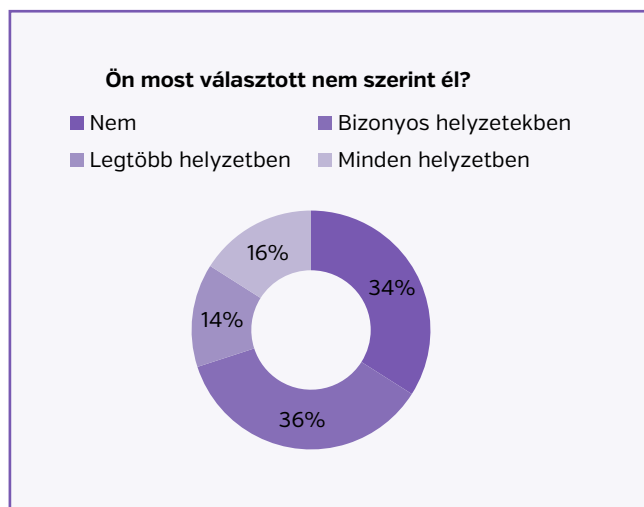
A transz válaszadók sokszínű közösséget alkotnak. Nagyjából fele-fele arányban vannak köztük transzszexuálisok, akik a nemi kategóriák bináris rendszerében helyezik el magukat és egyéb transz emberek, akik ezen kívül definiálják magukat. A transzszexuális kitöltők harmada transz férfi és kétharmada transz nő.

A válaszadók 91%-ában **18 éves kora előtt tudatosult**, hogy hogy eltér a születés kori nemével kapcsolatos

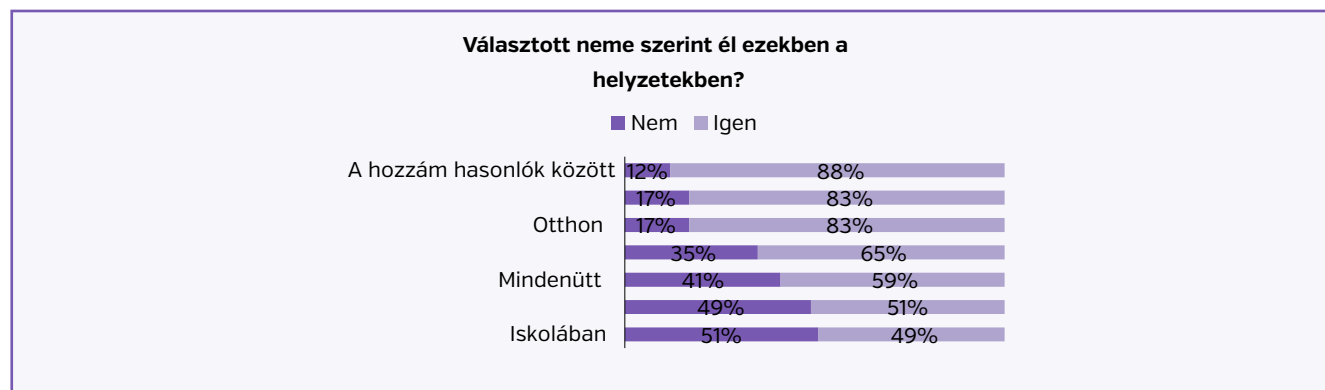

A válaszadók mindössze ötöde él teljes mértékben a választott neme szerint; 27%-uk egyáltalán nem és 43% csak bizonyos helyzetben. Azok közül a transzszexuális válaszadók közül, akik minden he-

elvárásoktól. Sőt, 43%-uk esetében ez 10-14, 20%-uk esetében 6-10 éves korukra esett. A nemi identitás tudatosulása tehát jelentősen alacsonyabb életkorban következett be, mint a szexuális irányultságé. A kérdőív ezzel kapcsolatos kérdésére adott válaszok egy része azonban arra is utalhat, hogy a születés kor meghatározott nemhez társított társadalmi elvárásokat és szerepeket valaki elutasította. Ez nem feltétlenül egyezik meg azzal, hogy valakiben tudatosul, hogy nemi identitása és születés kor ráosztott neme nem ugyanaz.

lyzetben választott nemük szerint élnek, kivétel nélkül mindenki úgy érzi, hogy ritkán vagy soha nem jönnek rá az emberek, hogy transz személyek.

A válaszadók leginkább más transz/LMBT emberek [88%], barátaik [83%] és szűk családjuk [83%] előtt éltek választott nemük szerint. A **bujkálás** leginkább az

iskolai és munkahelyi környezetre volt jellemző: itt a válaszadók fele elrejtette identitását.

Az LMB emberekhez képest az **előbújás dinamikája** egészen eltérő transz személyek esetében, a szűk család és barátok előtt ugyanis ha az érintett választott neme szerint szeretne élni, transz státusza kevésbé maradhat titokban. Ezzel szemben az iskola vagy a munkahely olyan társas közegek, ahol az átmenetet követően az érintettek választott nemük szerint élhetnek: transz státuszukat így például korábbi nevüket nem feltétlenül kell megosztaniuk másokkal.

Transz státuszukról a válaszadók leginkább **anyjukkal és testvérükkel, illetve barátaikkal beszéltek**. Elfogadó vagy pozitív reakciót barátaiktól [90%] és testvéreiktől [75%] kaptak leginkább.

A reakciók általában rosszabbak voltak, mint a nem transz LMB embereknél láthatjuk egy-egy előbújás során. A válaszadók negyede arról számolt be, hogy **szülei kifejezetten rosszalották**, hogy transz. Az apák fele és az anyák negyede nem is akart többet beszélni a témáról.

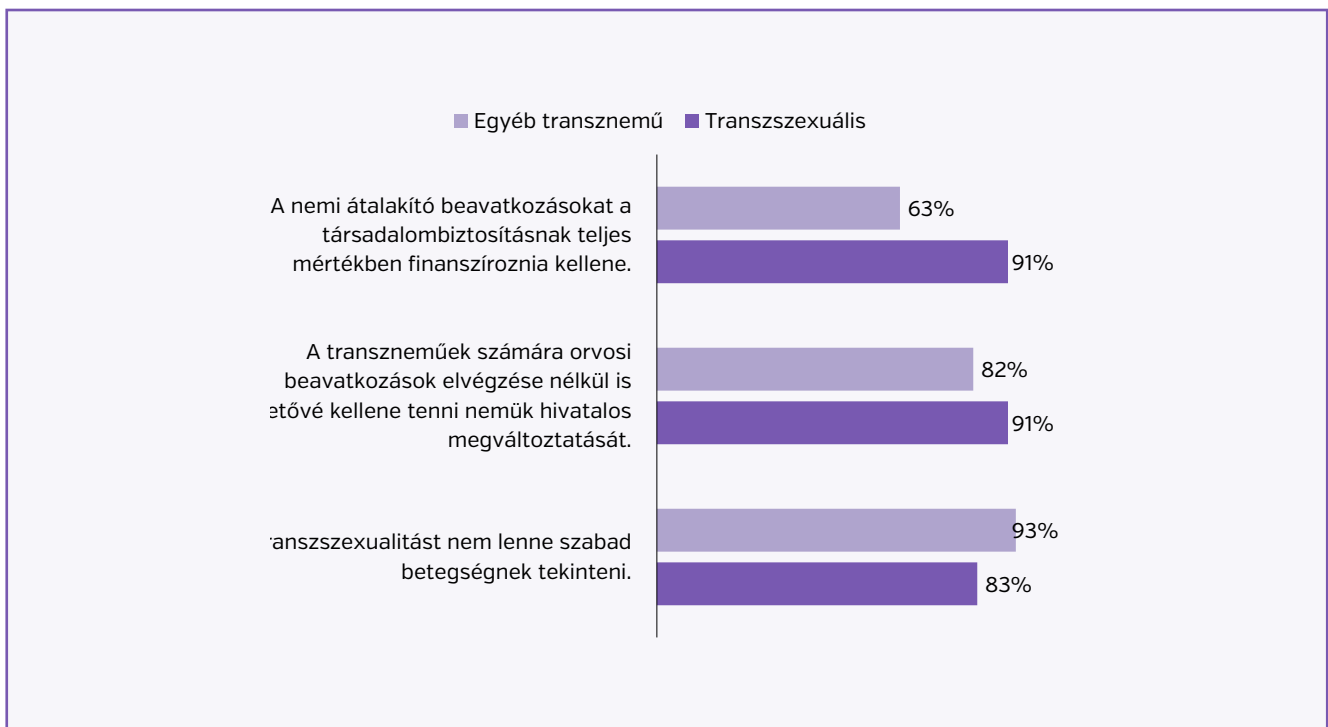
Sajátos diszkriminációs forma transz emberek esetében a családon belül – illetve a munkahelyen is –, hogy **korábbi nevükön szólítják őket és nem vesznek tudomást átmenetükről**. Ez minden negyedik családra jellemző volt.

4 | A transz emberek jogaival kapcsolatos attitűdök

A válaszadók döntő hányada egyetértett azzal az állítással, hogy a **transzszexualitást nem lenne szabad betegségnek tekinteni**: a transzszexuális válaszadók kevésbé 83%, az egyéb transz emberek 93%-a.

A túlnyomó többség szerint a jogi nem elismerését nem lenne szabad kötelező orvosi beavatkozásokhoz kötni: ezt a transzszexuális kitöltők 91% és az egyéb transz személyek 83%-a gondolta így.

A transzszexuális válaszadók jóval magasabb százaléka [91%] gondolta azt az egyéb transz személyeknél [63%], hogy a **nemi megerősítő beavatkozásokat a társadalombiztosításnak teljes mértékben finanszíroznia kellene**. A nem transz LMB emberek kevés támogatást tanúsítanak a kérdésben: többségük [54%] kifejezetten ellenzi, hogy az orvosi beavatkozásokat az állam finanszírozza.

A **közösségen belüli szolidaritás hiányáról** árulkodik az a jelenség is, hogy a kifejezetten transz személyeket érintő kérdésekről a nem transzneműek körében jelentősen kevesebben gondolják, hogy a **hazai LMBT szervezeteknek** prioritásként kellene kezelniük őket. Csúpn 45% szerint lenne fontos prioritás a nemváltás jogi feltételeinek tisztázása és 29% szerint az orvosi beavatkozások állami finanszírozása. Transz kitöltők közt ezek aránya 80% és 68%.

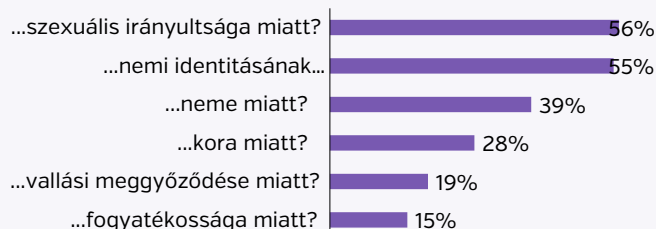
Szintén aggodalomra ad okot, hogy a nem transz LMB válaszadók közül minden ötödik [17%] gondolja azt, hogy a transz emberek **rossz fényt vetnek** az LMB[?]-közösségre. Külön figyelemreméltó ez az adat annak tükrében, hogy az összes válaszadó 79%-a szerint az LMBT emberek a **többséghez képest elfogadóbbak** a más társadalmi kisebbségi csoportokkal szemben.

5 | Diszkrimináció és erőszak

A transz válaszadók 55%-a számolt be arról, hogy **érte már hátrányos megkülönböztetés nemi identitásának kifejezése vagy szexuális irányultsága miatt** (56%). 39% neme miatt is úgy érezte, hogy hátrányt szenvedett. Nemi alapú diszkriminációt legnagyobb arányban

a transz férfiak (41%) tapasztaltak, illetve azok, akik mindkettő (41%) vagy semelyik nemhez tartozónak sem érzik magukat (71%).

Érte -e már diszkrimináció...

A diszkriminációt tapasztaltak közül minden második személy (48%) **köztéren** tapasztalt megkülönböztetést, minden harmadik pedig **szórakozóhelyen** (31%) vagy **kereskedelmi egységben, például boltban vagy étteremben** (30%). Igen magas, 29% az oktatósi intézményben vagy munkahelyen diszkrimináltak aránya.

Az 55 diszkriminációt szenvedett válaszadó közül **összesen 7 [9%] jelentette az esetet hivatalos szervnek**. 1 esetben vonták felelősségre az elkövetőt. Legtöbben azért nem tettek bejelentést, mert **kétségeik voltak a hatóságok munkájával szemben**. 48% azt gondolta, hogy a hatóságok úgysem tudtak volna mit tenni, míg 29% nem bízott a munkájukban. 25% félt, hogy rosszabbra fordulna helyzete.

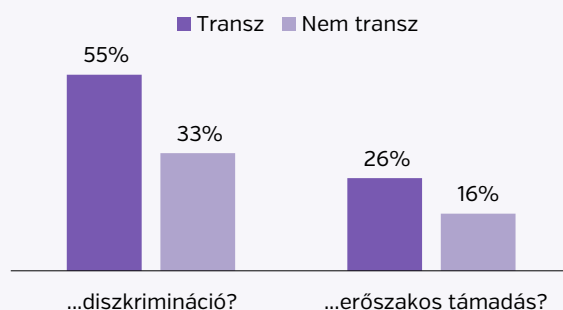
A válaszadók többsége szerint az utóbbi 5 évben [2006-2010] **elterjedtebbé vált Magyarországon a nemi identitás (79%) és a szexuális irányultság (80%) alapú diszkrimináció**. Az **etnikai alapú** hátrányos megkülönböztetést még többen látták növekvő proulemának (84%).

A teljes mintával nagyjából megegyező mértékben (59%) tartják magukat **Magyarországon diszkriminált**

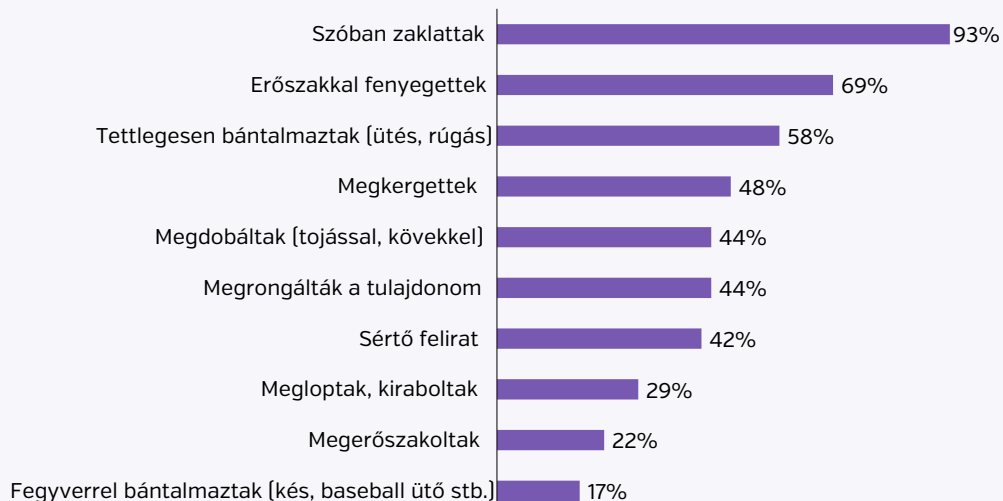
csoport tagjának a transz válaszadók (62%). Közülük 84% ezt az **LMBT**, 47% pedig a **transz emberek** csoportjaként definiálta

A nem transz emberekhez képest (16%) nagyobb arányban érte erőszak a transz válaszadókat ilyen atrocitások: negyedük (26%) volt már ilyen támadás áldozata. Az erőszak hasonló arányban érte a különböző transz csoportokat: a transz férfiak és transz nők harmada, valamint az egyéb transz emberek negyede vált erőszak áldozatává.

Szexuális irányultsága/nemi identitása miatt érte-e...

Milyen erőszakos támadás érte?

Közülük legtöbben **szóbeli zaklatásnak voltak kitéve** (93%). Nem ritkák ugyanakkor a büntetőjog által egyértelműen üldözendő cselekmények sem, így például az **erőszakkal fenyegetés** (69%), a **bántalmazás** (58%), a **rongálás** (44%) vagy a **rablás** (29%). Szexuális erőszakra 5 személy, fegyveres támadásról 4 személy számolt be.

A teljes mintán belül a **szexuális erőszak** áldozatai közt enyhén felülreprezentáltak a transz személyek (25% vs. a mintában 6%). Az 5 áldozat között 1 transz férfit, 1 transz nőt, és 3 egyéb transz embert találunk.

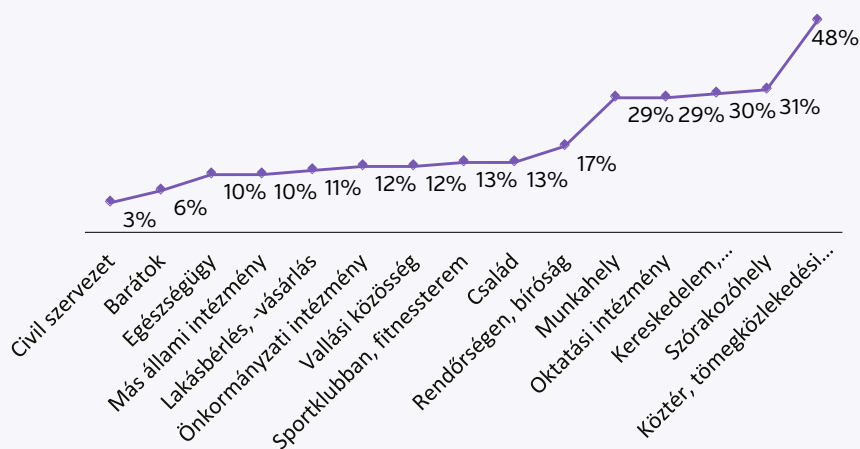
Az erőszakos támadások leggyakoribb színterei a **közterek** (70%). Aggodalomra ad okot, hogy az áldozatok 41%-a az iskolában volt kitéve ilyen erőszaknak.

Legtöbben **ismeretlen személyként** (78%), valamint **iskola- és munkatársként azonosították az elkövetőt** (33%).

“Este mentem haza, női ruhában és kiugrottak az autóból mikor megláttak. A kerítéshez szorítottak ketten és meg akartak verni [...]. Volt, hogy fákat dobáltak körülöttem, menekültem.” [39 ÉVES BUDAPESTEN ÉLŐ TRANSZ NŐ]

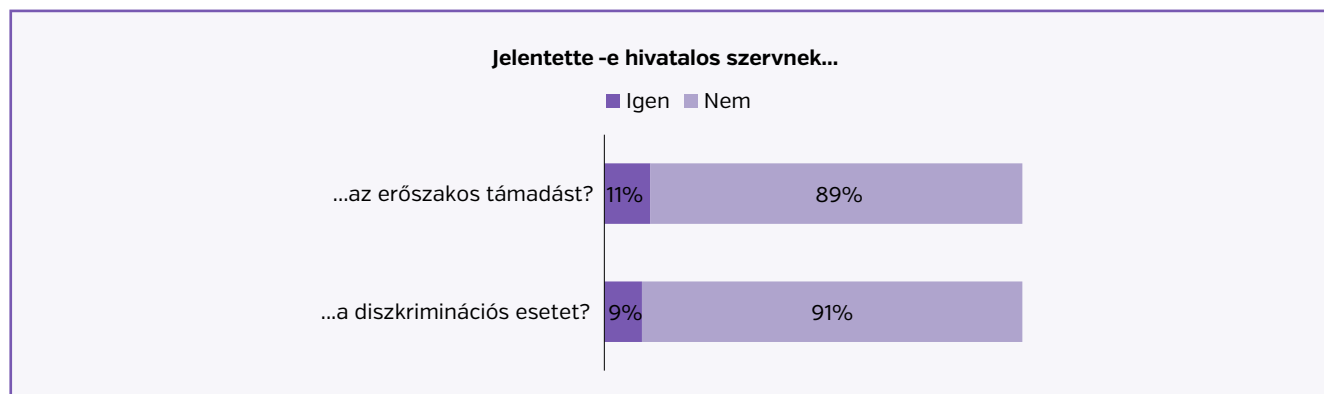
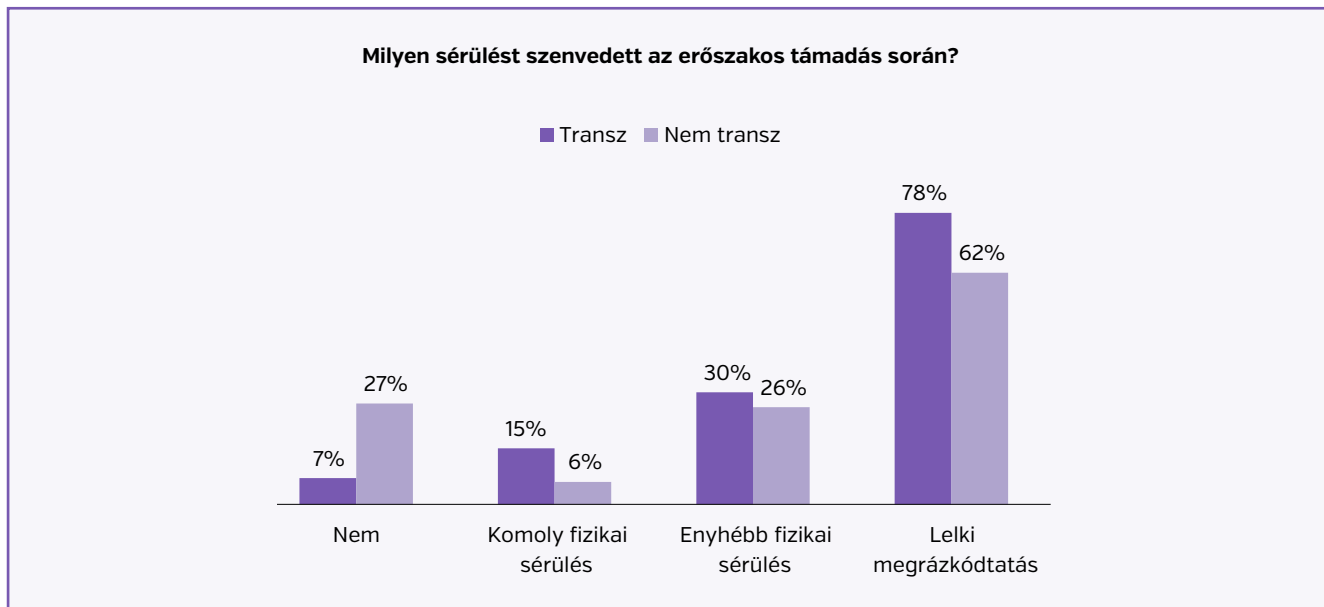
A transz áldozatok jellemzően **súlyosabb sérüléseket** szenvedtek az erőszakos támadások során, mint a nem transz LMB emberek. Az áldozatok közel fele **fizikai sérülést** szenvedett (45%), háromnegyedük pedig **lelki megrázkódtatást** (78%).

Tapasztalt Ön szexuális irányultsága vagy nemi identitása miatt diszkriminációt vagy zaklatás az alábbi helyszíneken?

Míg az erőszakos esetekről az áldozatok 82%-a beszámolt ismerőseinek, csak 3 személy [11%] **jelentette** őket hivatalos szervnek. Egy esetben vonták felelősségre az elkövetőt. A **hatóságokkal szemben**

fennálló kételkedés itt is jellemző volt: 59% azt gondolta, hogy a hatóságok úgysem tudtak volna mit tenni és 48% nem bízott a munkájukban.

6 | Iskola

Minden negyedik válaszadót [29%] ért már diszkrimináció oktatási intézményben. Ez az arány a nem transz LMB emberek között 19% volt.

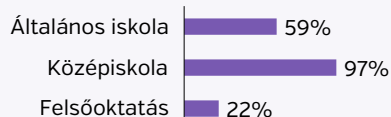
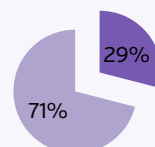
A diszkriminációs esetek túlnyomó többsége a középiskolában történt:

Az iskolai diszkrimináció leggyakoribb formái a **pletykálkodás, a hazugságok terjesztése [84%]** és a **diákok általi zaklatás vagy megalázás [75%]**.

„Szintén a kollégiumban történt, hogy szobatársaim nem bírták elviselni a másságom, és elintézték, hogy kitegyenek a szobából. Ezután órákat kellett utaznom reggelente, hogy beérjek az iskolába.” [25 ÉVES VIDÉKI VÁROSBAN ÉLŐ TRANSZSZEKUEÁLIS FÉRFI]

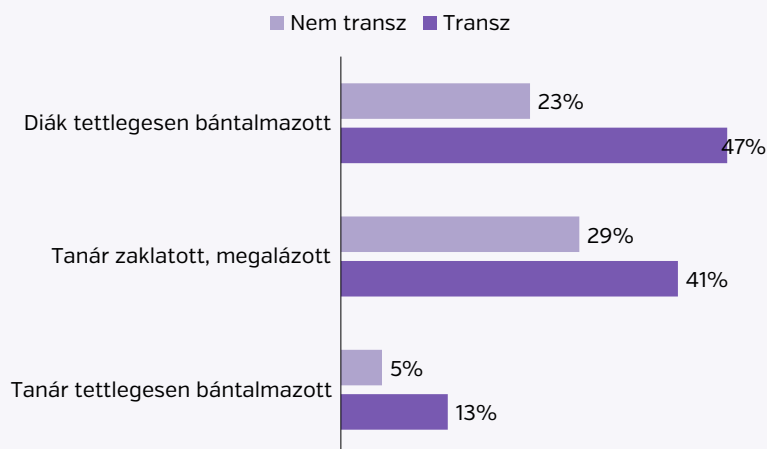
Tapasztalta-e Ön, hogy szexuális irányultsága vagy nemi identitása miatt oktatási intézményben hátrány érte?

Igen Nem

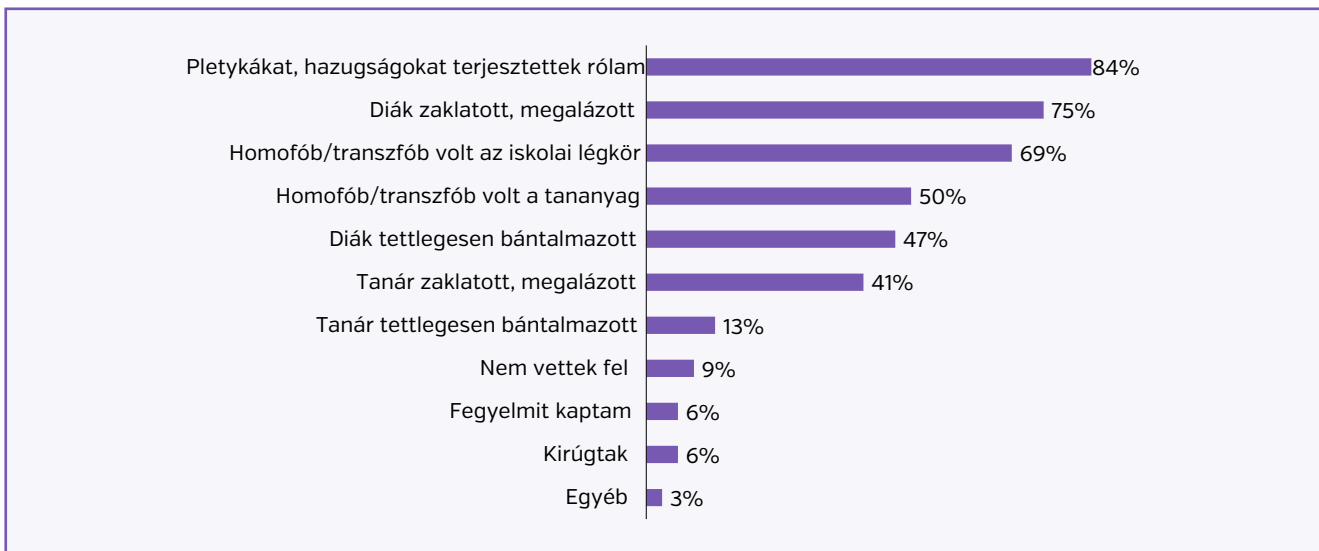
„Sugdostak, csúfoltak a lányos viselkedésem miatt” [20 ÉVES, VIDÉKI NAGYVÁROSBAN ÉLŐ TRANSZSZEKUEÁLIS NŐ]

A diszkriminációt szenvedettek 41%-át **tanár is zaklatta, illetve megalázta**; minden tizedik áldozat **tanár által elkövetett fizikai bántalmazásról** is beszámolt. Több mint kétszer olyan gyakran érte transz diákokat **fizikai bántalmazás diáktársaik [47%]** vagy **tanáraik [13%]** által, mint nem transz LMB társaikat.

„A szalagavatón hagyományosan a lányoknak szoknyát kellett viselniük, amire én ugye nem voltam hajlandó. Mivel máshogy nem kerülhettem el ezt a kínos helyzetet, elmentem orvoshoz és kiírtattam magam

pár napra. Mikor visszatértem az iskolába, az osztályfőnököm tombolt, hisz jól tudta, hogy miért hiányoztam. Azzal fenyegetett, hogy kirúgat.” [25 ÉVES VIDÉKI VÁROSBAN ÉLŐ TRANSZSZEKUEUÁLIS FÉRFI]

Komoly problémát jelent az iskolákban általában jelen levő **homofób, transzfób légkör**. Az előítéletes, leértékelő megjegyzések akkor is hatnak az LGBT diákokra, ha ezeket személyesen nem nekik célozzák:

„Sose felejtem el, mikor a kémiatanárnőnk és pár diák a transzszexuális emberekről viccelődtek.” [BUDAPESTI TRANSZ FÉRFI]

„Én voltam az, akin az osztály büntetlenül levezethette a feszültséget.” [25 ÉVES BUDAPESTI TRANSZ VÁLASZADÓ]

Az is előfordult, hogy egy tanár **megkérdőjelezte valakinek a nemét** vagy nem akarta engedni vizsgázn.

„Személyigazolványomban álló nevemet és nememet

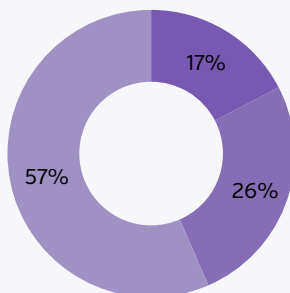
kérdőjelezték meg és vizsgázn nem akartak engedni.” [23 ÉVES BUDAPESTI TRANSZSZEKUEUÁLIS FÉRFI]

„Néha előfordult, hogy [a tanárok] gúnyolódva kérdezték, hogy én most fiú vagyok-e, vagy lány. Akkor csak idegesítet, mivel nagyon fiatalon elaltattam magamban a gondolatot, hogy fiú lehetek, hiszen azt hittem, az lehetetlen, vagy ha lehetne is, úgysem lenne rá soha pénzem.” [25 ÉVES VIDÉKI NAGYVÁROSBAN ÉLŐ BISZEXUEUÁLIS TRANSZSZEKUEUÁLIS FÉRFI]

A **tanárok felelőssége** kiemelkedő az iskolai légkör alakításában. Különösen problematikus, hogy a diákok homofób vagy transzfób fellépése esetén a tanárok 52%-a semmit sem tett, sőt, 24%-uk kifejezetten a zaklató diákok pártját fogta.

Hogyan reagáltak a tanárok a diákok homofób/transzfób iskolai megnyilvánulásaira?

- Rászóltak a diákokra
- Helyeselték a diákok megnyilvánulását
- Nem tettek semmit

Bár az áldozatok 60%-e **elmesélte családjának vagy barátainak**, hogy mi történt vele, csupán 6%-tett hivatalosan is panaszt. Ebből a 2 esetből egyik sem zárult az elkövető felelősségre vonásával. Legtöbbsen **félelemből** nem fordultak hivatalos szervhez: féltek, hogy rosszabb helyzetbe kerülnek vagy megalázzák őket.

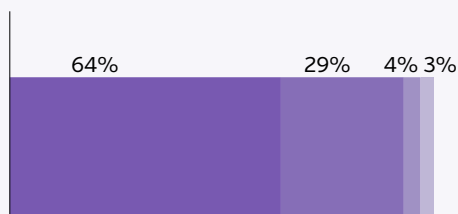
A teljes mintában a válaszadók 65%-a számolt be róla, hogy a melegség témája az iskolai tananyagban

egyáltalán nem jelent meg. Ennél is **kevesebb szó esik az iskolában a transzneműségről**. Az iskolák csupán 2%-ában foglalkoztak részletesen a transzneműség témájával [említés szintjén 12%].

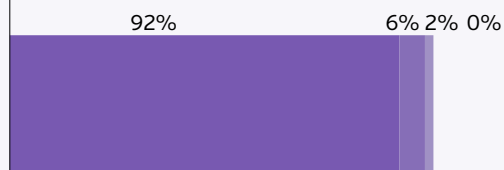
A válaszadók az **LMBT témák** és általában véve a szexuális irányultsággal és nemi identitással kapcsolatos **ismeretek** megjelenését is hiányolták iskolai éveik alatt.

- Teljesen egyetértek
- Inkább egyetértek
- Inkább nem értek egyet
- Egyáltalán nem értek egyet

Fiatalabb korban szükségem lett volna több ismeretterjesztő kiadványra a szexuális irányultság és nemi identitás témájában.

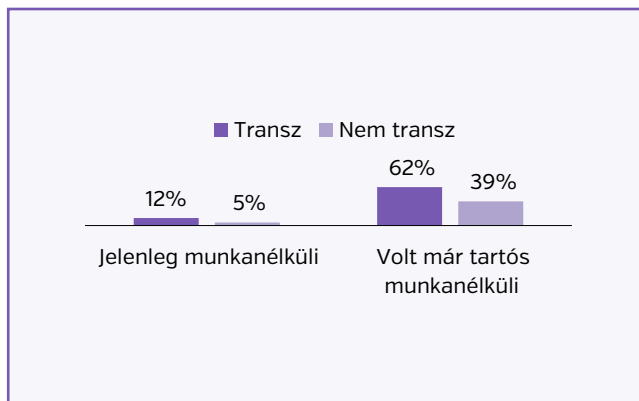
Az iskolai tananyagban nem esett elég szó az LMBT-embereket érintő kérdésekről.

7 | Munkahely

A transz válaszadók többsége [56%] **állandó munkahellyel** rendelkezik. 18%-uk a kérdőív kitöltésekor **diák** volt.

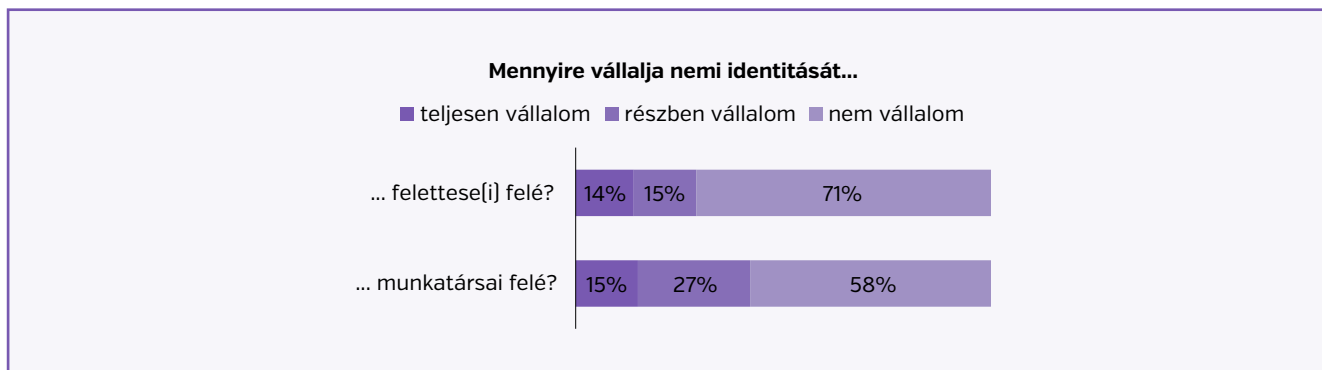
Kétszer annyi transz válaszadó volt a kérdőív kitöltésekor **munkanélküli [12%]**, mint a teljes mintában a nem transz LMB emberek [5%]. **Tartós munkanélküliségről** (több mint három hónap) a transz válaszadók **62%-a** számolt be. Ez az arány a nem transz kitöltők körében csak 39% volt.

A válaszadók **nem koncentrálnak a gazdaság egy szektorára**, megtalálunk köztük orvost, kárpitost, projektmenedzsert és eladót is.

[71%] transz státuszáról. E tekintetben nem találunk jelentős különbséget a transzszexuális és egyéb transz válaszadók között.

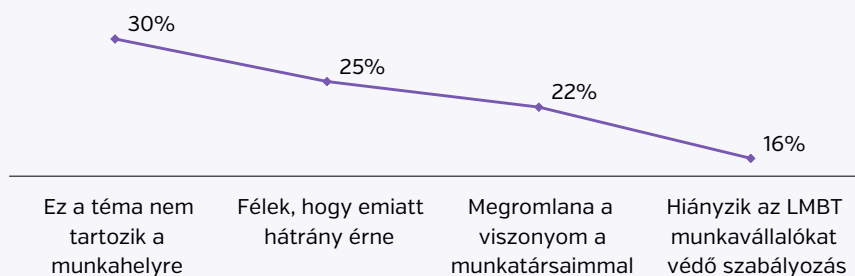
A transz munkavállalók túlnyomó többsége **nem beszélt munkatársainak [58%] és feletteseinek**

A válaszadók közel harmada [30%] gondolta azt, hogy ez a **téma nem tartozik a munkahelyére**. Negyedük azért nem beszélt erről, mert **félt, hogy hátrány érné**

emiatt [25%], vagy **megromlana a viszonya munkatársaival [22%]**.

Miért nem vállalja nemi identitását munkahelyén?

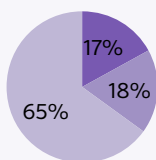
Az esetek több mint háromnegyedében **pozitív reakció** fogadta munkatársaik [85%] és feletteseik részéről [81%] is azokat, akik előbújtak transz státuszukat illetően, de valamivel **kisebb arányban, mint azokat a nem transz válaszadókat, akik LMB emberként bújnak elő** [92% és 87%]. Közel kétszer olyan gyakran fordult elő transz munkavállalókkal, hogy előbújásuk után

munkatársuk [13% vs. 6%] vagy felettesük [16% vs. 10%] kifejezetten **nem akart többet a témáról beszélni**.

A válaszadók **mindössze 17%-a vállalja valamennyi munkatársa és felettese előtt szexuális irányultságát**. A felettesek előtt kevesebben bújnak elő, kétharmaduk inkább teljesen eltitkolja identitását [65%].

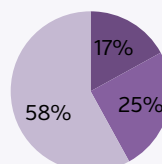
Felettesei felé

■ Teljesen vállalom ■ Részben vállalom
■ Nem vállalom

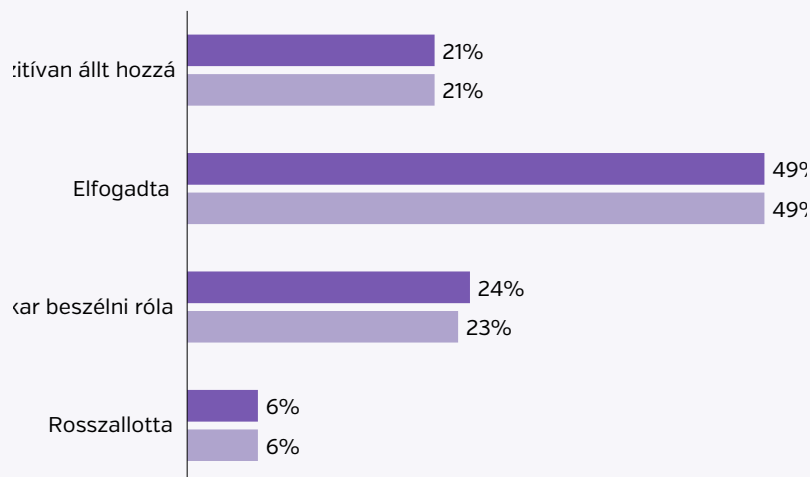
Munkatársai felé

■ Teljesen vállalom ■ Részben vállalom
■ Nem vállalom

Az előbújást a munkatársak és felettesek közel háromnegyede [71%] **támogatással** fogadta.

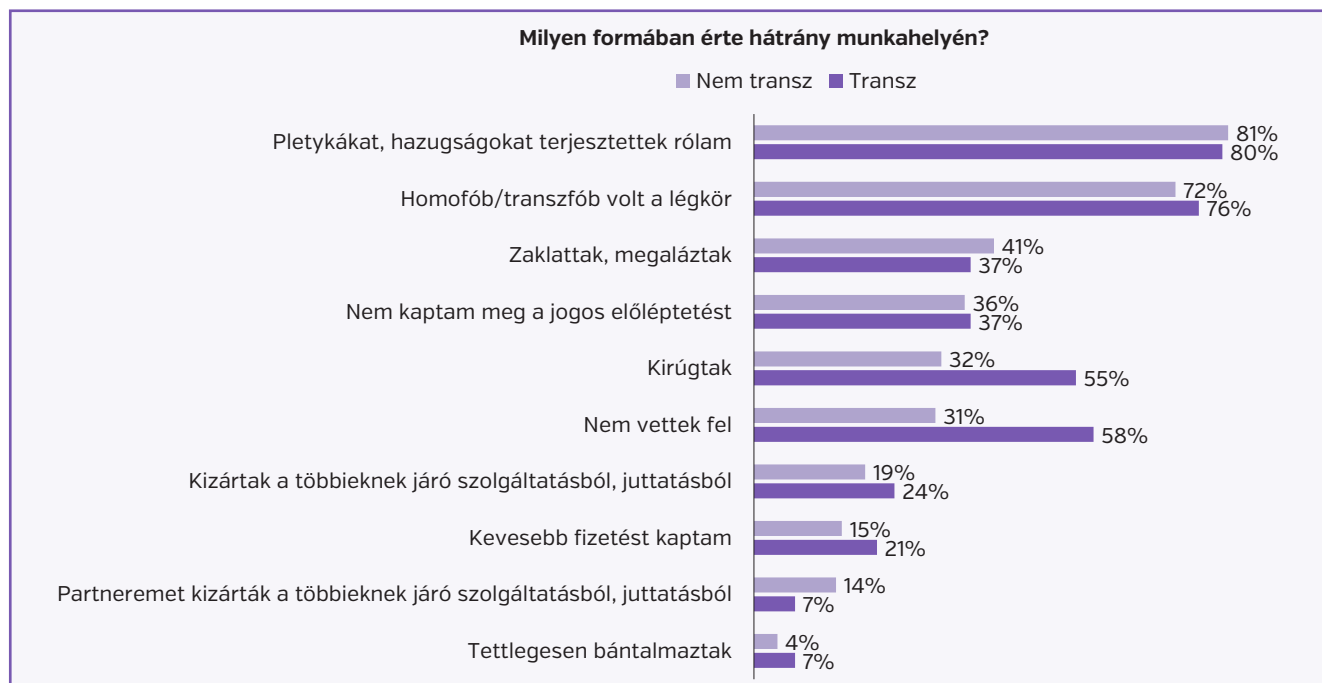
■ Felettesek ■ Munkatársak

Az **összeségében pozitív** hozzáállás mind a szexuális irányultság mind a transz státusz tekintetében azért lehet ilyen gyakori, mert az előbújást valószínűleg **hosszas mérlegelés** előzhette meg. Vagyis, ha tehetik, a munkavállalók az előtt bújnak elő, akitől leginkább elfogadást várnak.

A transz válaszadókat **kétszer olyan valószínűséggel érte munkahelyi diszkrimináció [29%]** mint a nem-transz LMB embereket [12%].

Közülük legtöbben arról számoltak be, hogy munkatársaik vagy feletteseik **pletykákat, hazugságokat terjesztettek róluk [80%]**, valamint és hogy az általános légkör **homofób, transzfób** volt [76%].

„A volt főnököm már a munkába lépésem előtt telekürtölte a munkahelyet a témával, és hetekig mindenki ezen szórakozott.” [30 ÉVES BUDAPESTI TRANSZ VÁLASZADÓ]

„Amikor a kezelések miatt nőiesedni kezdtem, megaláztak, pletykáltak rólam, erről beszéltem az igazgatóval, aki áthelyezett olyan munkakörbe, ahol alig kellett találkoznom a munkatársakkal, majd onnan hamarosan elmentem.” [33 ÉVES BUDAPESTI TRANSZ VÁLASZADÓ]

Majdnem **kétszer olyan gyakran** számoltak be transz munkavállalók arról, hogy **nem vették fel** [58%] vagy **kirúgták őket** [55%], mint a nem-transz LMB emberek [31% és 32%].

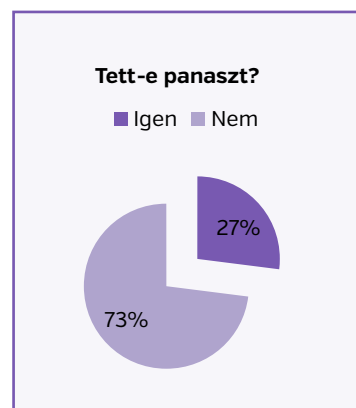
„A harmadik suliban, állásinterjú utáni napon kellett volna mennem tanítani, de másnap az igazgató azt mondta, hogy előző délután derült ki, hogy nem vehet fel mégsem munkatársat.”

[45 ÉVES BUDAPEST KÖRNYÉKÉN ÉLŐ TRANSZ VÁLASZADÓ]

A diszkriminációt szenvedettek közül aránylag sokan **[27%] tettek panaszt**. Ebből a 8 esetből 3 **az elkövető felelősségre vonásával** zárult. 3 esetben azonban nem foglalkoztak a panasszal és 1 esetben az elindult vizsgálat semmilyen eredményt nem hozott.

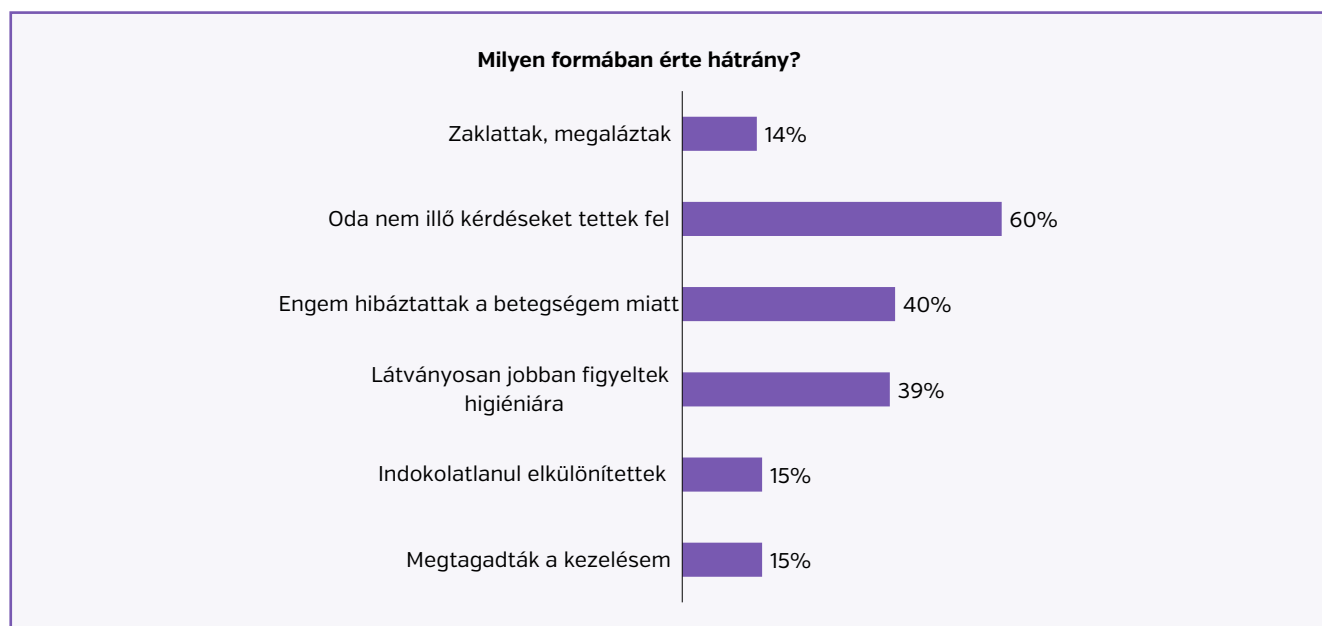
A válaszadók egynegyede [24%] jelezte, hogy munkahelyén létezett **esélyegyenlőségi terv**. Ezek túlnyomó többségében [83%] nevesítve volt a nemi identitás. A **multinacionális vállala-**

tok dolgozói nagyobb százalékban jelezték, hogy munkahelyükön létezik esélyegyenlőségi terv [29%] mint az állami intézményeknél dolgozók [22%], ahol ennek bevezetése pedig kötelező érvényű.

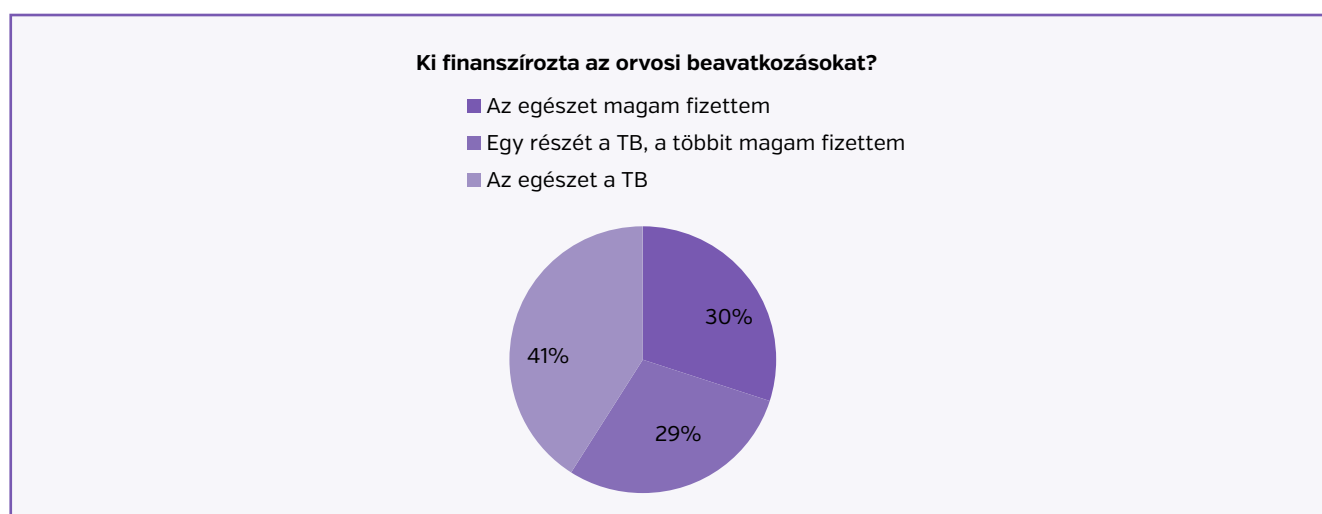
Átmenet

A transzszexuális válaszadók fele már **konzultált pszichológussal** vagy más szakemberrel átmenetével kapcsolatban. 28% a kérdőív kitöltése alatt **hormonkezelésben vett részt** és 17% már **megváltoztatta jogi nemét**.

Összesen 20 válaszadó már elvégeztetett **egy vagy több orvosi beavatkozást**. Közülük 13-an elégedettek voltak a beavatkozás minőségével és eredményével, 7-en viszont elégedetlenek.

A **beavatkozások finanszírozását** tekintve vegyes képet látunk. Nagyjából egyenlő arányban oszlik meg a finanszírozás három típusa:

A **transzszexuális** válaszadók négyötöde szeretné a jövőben **jogi nemét megváltoztatni**, az **egyéb transz válaszadók** közül csak minden ötödik személy.

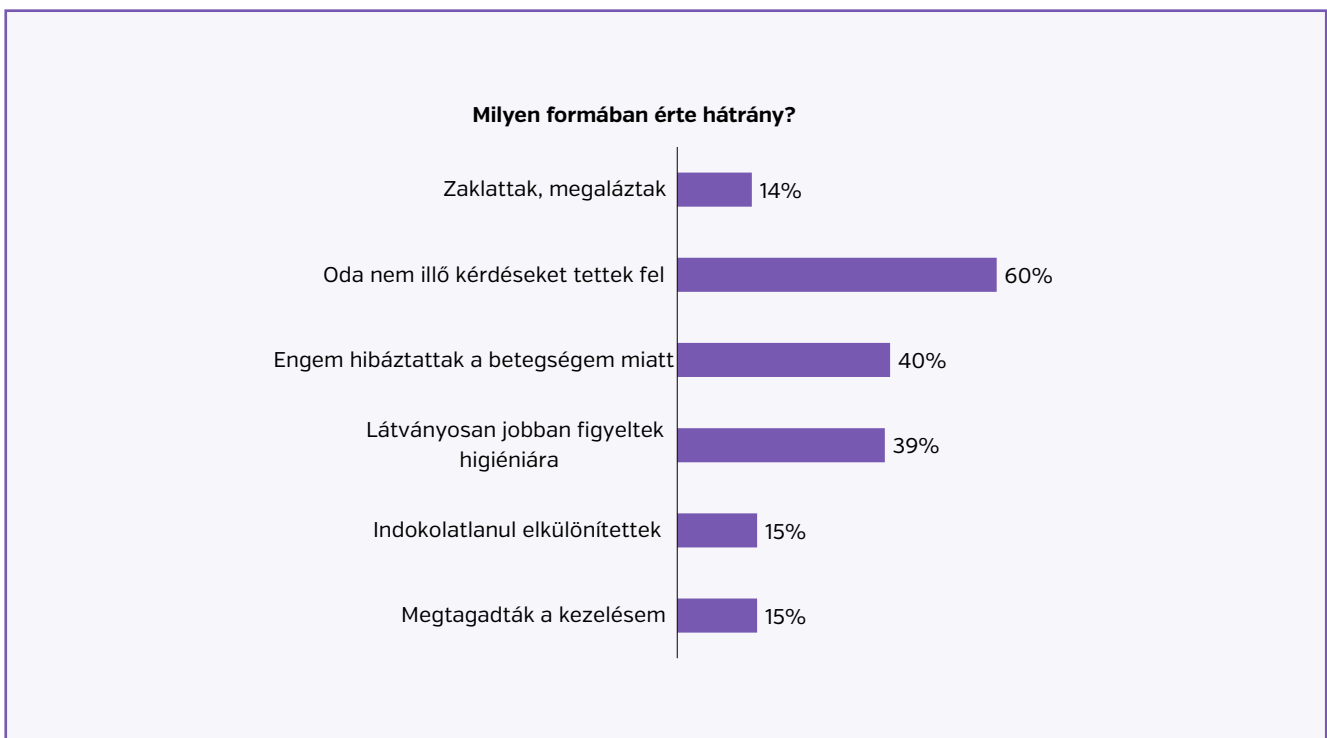
Műtéti beavatkozásokat viszont jóval kevesebben, csak a válaszadók fele tervez. Ennek leggyakoribb oka a **pénzhiány** [40%]. 15% az orvosi beavatkozástól való félelmet nevezte meg és mindössze 30% jelezte, hogy az adott beavatkozást nem tartja szükségesnek.

Az **egyéb transz** válaszadók körében még ennél is alacsonyabb azoknak a száma akik orvosi beavatkozást is szeretnének: 80% elzárkózik ettől. Legtöbben közülük **nem tartják fontosnak** ezt a lépést [71%]. Az egyéb transz válaszadók kétharmada hormonkezelést sem szeretne.

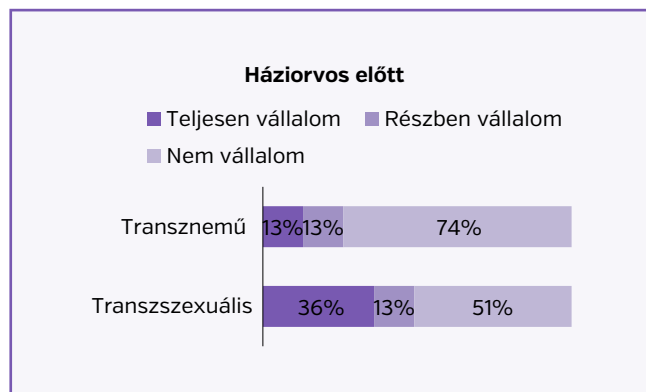
Diszkriminációs esetek

Minden tizedik válaszadót, összesen 11 transz személyt ért már **hátrányos megkülönböztetés egészségügyi szolgáltatás igénybevétele során** – a nem-transz LMB emberek valamivel kevesebben számoltak be hasonlóról [7%].

Azok közül, akiket ért már diszkrimináció, legtöbben arról számoltak be, hogy az **orvosok és nővérek oda nem illő kérdéseket tettek fel nekik** [60%], **őket hibáztatták a betegségükért** [40%], vagy **jobban odafigyeltek a higiéniára, pl. kesztyűt húztak** [39%].

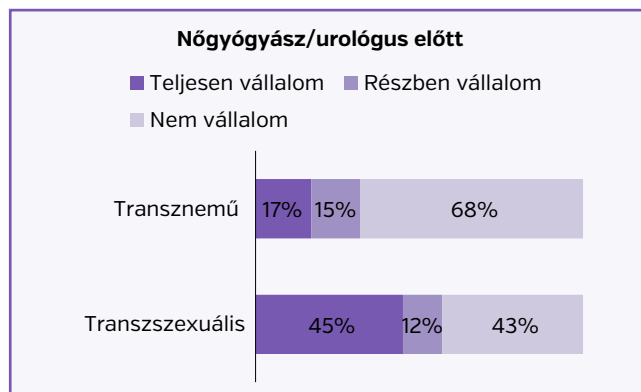
A diszkriminációt szenvedett 11 személy közül **senki sem tett panaszt**. Többségük [6-6 ember] azért nem jelentette az esetet, mert félt, hogy rosszabb helyzetbe fog kerülni, valamint nem hitte, hogy a hatóságok bármit tudtak volna tenni.

A válaszadók túlnyomó többsége **elégedett volt egészségi állapotával** a kérdőív kitöltésekor [74%], ez az arány nagyjából megegyezik a nem transz LMB emberek helyzetével [78%]. Mindössze 6% gondolta rossznak egészségi állapotát. Ezek az arányok jóval pozitívabb helyzetről árulkodnak, mint ami a magyar lakosságra jellemző, feltehetően annak köszönhetően,

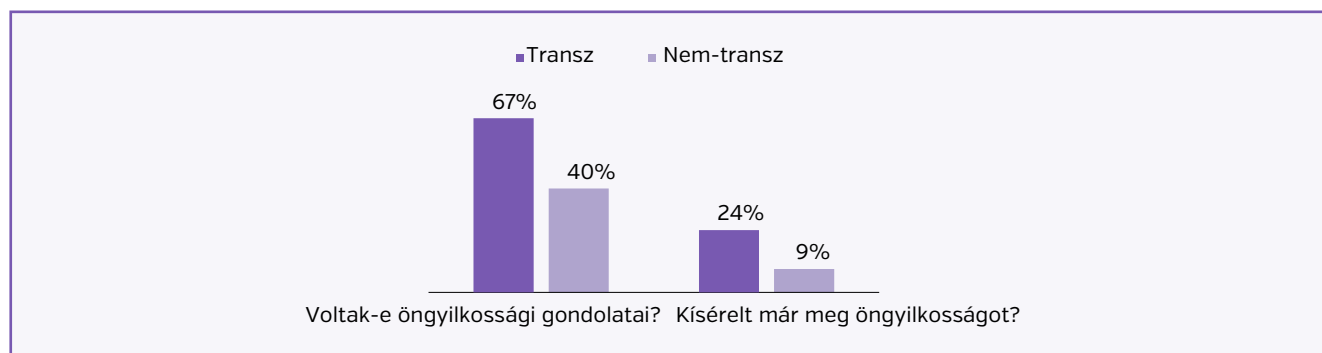
Az LMBT emberek csoportján belül sajátos helyzetben vannak a transz emberek az előbujást, vagyis a transz státusz megosztását tekintve: esetükben sokszor **nehezen kerülhető el, hogy orvosoknak beszéljenek transz státuszukról**.

A transzszexuális válaszadók több mint fele **legalább részben vállalja háziorsva előtt** transz státuszát – a többi transz személynél ez csak a válaszadók egynegyedére igaz. Nőgyógyászuk vagy urológusuk előtt mindkét csoport nagyobb arányban vállalja státuszát.

hogy a válaszadók jelentős hányada fiatal volt.

Rendkívül szomorú képet kapunk azonban a válaszadók **mentális egészségéről**. A transz válaszadók **kétharmada [67%] gondolt már arra, hogy nehéz problémái megoldásaként öngyilkosságot kövessen el**.

A transz személynek negyedének [24%] öngyilkossági kísérlete is volt már. Ezek az arányok lényegesen magasabbak a nem-transz válaszadókhoz képest [67% vs. 40% és 24% vs. 9%].

Jelentősen hozzájárul az öngyilkossági gondolatokhoz a **támogató családi háttér hiánya**, illetve a **diszkrimináció és erőszak elszenvedése**.

A transz válaszadók 33%-a **dohányzott rendszeresen**, ami megegyezik a teljes mintában található trenddel és a nemzeti átlaggal is [2009:31%]. A transz emberek **ugyanolyan arányban isznak rendszeresen**, mint az egész minta [15%], ez a szám viszont háromszor magasabb, mint a nemzeti átlag [5%].

Általános ajánlások

1.1 **Fogadjanak el** a nemi identitás és a szexuális irányultság szerinti egyenlőségre vonatkozó nemzeti cselekvési tervet.

1.2 **Terjesszék ki** az Emberi Erőforrások Minisztériuma Esélyteremtési Főosztályának mandátumát a nemi identitásra és a szexuális irányultságra is.

1.3 **Végezzenek** rendszeres országos és szektorális kutatásokat az LMBT, és azon belül kifejezetten a transz személyekkel kapcsolatos attitűdök vizsgálatára.

1.4 **Vezessenek be** rendszeres konzultációt a transz és LMBT érdekképviselőkkel a jogalkotás során; és az új jogszabályok és közpolitikai intézkedések esetében végezzenek hatásvizsgálatot, amely kiterjed a jogszabályok transz emberekre gyakorolt hatásaira is.

1.5 A jelen ajánlásokban foglalt jogszabáymódosítások és iránymutatások kidolgozása, valamint a képzések megvalósítása során **vonják be** a transz és LMBT érdekvédelmi szervezeteket.

2. Diszkrimináció és erőszak

2.5 **Fogadjanak el** a gyűlöletbűncselekményekre adandó válaszról és a gyűlöletbűncselekmények nyomozásáról szóló rendőrségi protokollt, amely kifejezetten kitér a transzfób gyűlöletbűncselekményekre.

2.6 **Vezessenek be** a gyűlöletbűncselekményekkel, és kifejezetten a transzfób gyűlöletbűncselekményekkel is foglalkozó tanegységeket a rendészeti és jogi oktatás során.

2.7 **Vezessenek be** érzékenyítő képzéseket a transz személyeket érő hátrányos megkülönböztetésről, sajátos szükségleteikről és problémáikról a rendőrség,

azon belül a gyűlöletbűncselekmény szakvonal tagjai, a bíróságok, az ügyészség, az áldozatsegítő szolgálatok, valamint a büntetés-végrehajtási intézmények munkatársai számára.

3. Iskola

1. **Egészítsék ki** a Nemzeti Alaptantervet és a kerettanterveket, hogy azok kifejezetten térjenek ki a nemi identitásra vonatkozó ismeretekre, képességekre és attitűdökre.

1. **Biztosítsák**, hogy a közoktatásban használt valamennyi tankönyv és oktatási anyag olyan módon tárgyalja a nemi identitás kérdéseit, amely tiszteletben tartja az transz emberek emberi méltóságát és elősegíti a velük szembeni elfogadás és tisztelet kialakítását.

1. **Fogadjanak el** az oktatási intézmények számára a hátrányos megkülönböztetés és zaklatás (bullying) elleni fellépésre vonatkozó irányelv mintát, amely kifejezetten kitér a nemi identitásra.

1. **Integrálják** a transzfób zaklatás (bullying) problémáját az iskolai agresszió elleni, illetve biztonságos iskolát megcélzó állami programokba.

1. A tanári felkészítés követelményei között **jelenjenek meg** a kisebbségi csoportok társadalmi helyzetére és a kisebbségi csoportokhoz tartozó fiatalok, ide értve a transz fiatalok speciális problémáira, szükségleteire és megfelelő támogatására vonatkozó ismeretek és kompetenciák.

1. **Vezessenek be** érzékenyítő programokat és akkreditált továbbképzéseket a pedagógusoknak, a pedagógiai szakszolgálatok munkatársainak, az iskolapszichológusoknak, az iskolaorvosoknak és a védőnőknek a nemi identitásról.

1. **Biztosítsanak** erkölcsi és anyagi támogatást a transz és LGBT civil szervezetek által végzett iskolai tudatosságnövelő programoknak, és ösztönözzék az iskolafenntartókat, hogy meghívják ezeket a programokat iskoláikba.

4. Munkahely

1. **Terjesszék ki** az esélyegyenlőségi tervek elfogadásának kötelezettségét valamennyi munkáltatóra, és szállítsák le a munkavállalók számára vonatkozó küszöböt.

1. **Fogadjanak el** az LGBT munkavállalók igényeire kifejezetten kitérő iránymutatásokat az esélyegyenlőségi tervek tartalmára vonatkozóan.

1. **Fogadjanak el** a munkáltatóknak szóló iránymutatásokat az adatvédelmi törvény végrehajtására a nemváltással összefüggésben a munkavállalás területén.

1. **Fogadjanak el** olyan magatartási kódex mintát és egyenlő bánásmód irányelv mintát a munkáltatók számára, amely kitér a nemi identitásra és a szexuális irányultságra is.

1. **Dolgozzanak ki** programokat, ideértve a képzéseket és a foglalkoztatást ösztönző pénzügyi támogatásokat, amelyek javítják a transz emberek foglalkoztathatóságát, és megelőzik tartós munkanélkülivé válásukat.

1. **Biztosítsanak** pénzügyi ösztönzőket a munkáltatóknak annak érdekében, hogy tartsanak a munkavállalóknak a nemi identitásra kifejezetten kitérő sokszínűségi képzéseket.

1. Az államilag támogatott és széles körben terjesztett, a munkavállalók jogairól szóló tájékoztató kiadványok **térjenek ki** az egyenlő bánásmód megsértése esetén rendelkezésre álló jogorvoslatokra, valamint a nemi identitás és szexuális irányultság alapján történő hátrányos megkülönböztetés tilalmára.

1. A munkavállalóknak biztosított állami finanszírozású jogsegély-szolgálatok munkája kifejezetten **térjen ki** a nemi identitással és a szexuális

irányultsággal összefüggő egyenlő bánásmód kérdésekre.

5. Egészségügy

5.1 **Foglalják jogszabályba** a nem hivatalos megváltoztatására jelenleg alkalmazott gyakorlatot.

5.2 **Biztosítsák** a nemi megerősítő beavatkozások teljes társadalombiztosítási finanszírozását.

5.3 **Vezeessenek be** a WPATH szervezet Standards of Care for the Health of Transsexual, Transgender, and Gender Nonconforming People c. iránymutatásával összhangban álló orvosi szakmai protokollt a transznemű emberek ellátására.

5.4 **Tegyenek közzé** közérthető útmutatót a transz emberek és családjaik számára az elérhető orvosi ellátásokról és a támogató szolgáltatásokról.

5.5 **Hozzanak létre** orvosi centrumokat a transz nemű emberek orvosi ellátására olyan multidiszciplináris orvoscsapatokkal, amelyekben helyet kapnak az pszichológiai, pszichiátriai, endokrinológus és sebész szakemberek, valamint a szociális munkások is.

5.6 **Tegyük közzé** a nem hivatalos megváltoztatására vonatkozó eljárás közérthető leírását a kormány internetes honlapján.

5.7 Az egészségügyi szakemberek egyetemi tananyagában **jelenjenek meg** a transznemű emberek társadalmi helyzetére, sajátos egészségügyi problémáira és szükségleteire vonatkozó információk.

5.8 Jogalkotás vagy jogértelmezés révén **biztosítsák**, hogy a különleges személyes adat fogalma a nemi identitásra, illetve a nem korábbi hivatalos megváltoztatására vonatkozó adatokat is felölelje.

5.9 **Támogassák** nemzetközi fórumokon a transz embereket depatologizációját.

6. Jogi nem elismerése

6.1 **Foglalják jogszabályba** a nem hivatalos megváltoztatására jelenleg alkalmazott gyakorlatot.

6.2 **Tegyék közzé** a nem hivatalos megváltoztatására vonatkozó eljárás közérthető leírását a kormány internetes honlapján.

6.3 Jogalkotás vagy jogértelmezés révén **biztosítsák**, hogy a különleges személyes adat fogalma a nemi identitásra, illetve a nem korábbi hivatalos megváltoztatására vonatkozó adatokat is felölelje.

